

MODLITBA JE VIAC AKO PROSBA

Hans-Werner Schroeder

Je až príliš obvyklé, že chápeme modlitbu - ak sa vôbec modlíme - ako modlitbu príhovoru: ako prosbu k Bohu o vypočutie v tej či onej veci. V tejto prosebnosti býva dokonca vidieť podstatu modlitby: že sa smieme so svojimi osobnými starosťami a väčšími či menšími problémami obrátiť s prosbou k Bohu. Tak vzniká tiež modlitba vo "voľnej" forme: modliaci formuluje celkom osobne svoje prosby a prednáša ich Bohu. Kto sa niekedy touto formou modlil, bude vedieť oceniť tú bezprostrednosť, ktorá v takejto modlitbe pôsobí; v dôležitých okamihoch, v okamihu najvyššej núdze alebo bezprostredného ohrozenia života môže taká "nárazová modlitba" dodať veľa síl. Kto sa však skúšal modliť takto dlhšiu dobu, pozná tiež nebezpečenstvo povrchnosti a egoizmu, ktoré sa tu skrýva, nezanedbateľné je tiež nebezpečenstvo, že začneme vo vyjadrovaní svojich prianí vidieť podstatný náboženský obrad či dokonca začne posudzovať svoju späťosť s Bohom podľa splnenia alebo nesplnenia vyslovených želaní. Modlitba potom ľahko stratí svoju veľkolepú silu, ktorá nás povznáša nad vlastnú obmedzenosť. Táto sila pôsobí jedinečne práve v Otčenáši. Preto by sa mal každý, kto sa chce modliť voľnou formou, vždy znovu vracieť k Otčenášu, a z neho sa učiť veľkosti a nesebeckosti, ktorá je pre každú modlitbu nevyhnutná.

Ak sa prenikne naša duša tvorivou silou Otčenáša, môžeme si ľahšie trúfnuť v osobitnej životnej situácii alebo osudovej núdzi prehovoriť aj modlitbu vo voľnej forme. Potom nezabudneme na úroveň Otčenáša a neklesneme tak rýchlo do egoizmu jednostrannej prosebnej modlitby. Možno si však čoskoro všimneme, že aj všetky zvláštnosti nášho života môžu byť zahrnuté do Otčenáša a že všetky myšlienky na našich blížnych aj na nás samotných môžeme slovám Otčenáša vdýchnuť. Tým získa Otčenáš v onen deň či onú hodinu osobitnú pôsobnosť, prijímajúc v sebe individuálnu situáciu, v ktorej sa nachádzame.

Je teda Otčenáš modlitba príhovoru? Samozrejme je možné ho ako čisto prosebnú modlitbu prednášať. Potom sa sedem veršov tejto modlitby stane siedmimi prosbami - ako sa aj Otčenáš obyčajne poníma.

Toto obyčajné poňatie by sme však nemali s takou samozrejmou prijímať. Najmä Emil Bock* kládol vo svojich prednáškach a knihách dôraz na to, že verše Otčenáša majú oveľa širší než len prosebný význam a že by sme ich za obyčajné prosby nemali považovať.

Akou modlitbou je teda Otčenáš, ak nie prosebnou? Podstatu tejto modlitby nie je ľahké pojať, pretože svojou hovorovou podobou vyzerá ako prosba. Jazykovo rozlišujeme len spôsob oznamovací a spôsob rozkazovací, ktorým tiež prosíme, slovesný spôsob, ktorý by vyjadril, že skutočnosť vysloveného je vyslovením stvorená, už v moderných jazykoch spravidla neexistuje.

* Emil Bock (1895-1959), jedna z vedúcich osobností medzi zakladateľmi Obce kresťanov. V rokoch 1938 - 1959 zastával v Spoločenstve kresťanov úrad najvyššieho duchovného správcu.

Tak musí byť niečo, čo svojou podstatou nie je prosbou (ani rozkazom), ale ako manifestáciou, tak realizáciou už v slove samom, vyjadrené hovorovou formou prosby, teda rozkazovacieho spôsobu. To znamená, že človek, ktorý sa v pravom slova zmysle modlí, nemá len pocit, ako by vyslovoval prosbu, ktorá buď bude, alebo nebude vypočutá. Naopak, môže sám seba prežívať ako tvorcu - tým, že on hovorí, stáva sa vyslovené skutočnosťou. "Bud posvätené meno Tvoje" neznamená, že prosíme o posvätenie, ktoré niekedy v budúcnosti - až Boh našu prosbu vypočuje - nastane, ale tieto slová sa stávajú skutočnosťou už vo chvíli, kedy ich vyslovujeme. V tomto okamihu prispievame - hoci snáď len nepatrnou, ale reálnou a duchovne účinnou mierou - k tomu, aby sa posvätenie Božieho mena skutočne odohralo. To sa totiž skutočne v tejto chvíli odohráva, hoci dosiaľ neúplne, úmerne nášmu začiatočníctvu. Stupeň uskutočnenia sa pritom môže veľmi líšiť, v oblasti ducha rozlišujeme rôzne stupne, rôzne úrovne skutočnosti, a stupeň účinnosti modlitby je tým vyššia, čím vnútornejšie, vedomejšie, čistejšie v nás modlitba žije; môžeme však cítiť, že takáto manifestačná a realizačná sila je prítomná v každej vážne mienenej modlitbe. Pri modlitbe prebývame v duchovnej skutočnosti - slovo, ktoré prehovráame, sa tým odohráva, usiluje o prejav, manifestáciu, a tú môže uskutočniť natoľko, nakoľko mu to sila a veľkosť našej vôle umožňuje. Ak by sme takúto jazykovú formu mali hovorovo nazvať, museli by sme hovoriť o "slovesnom spôsobe tvoriacom", v ktorom nachádza svoje vyjadrenie tvorivá sila slova.

Pri pozornom pohľade na prvé "prosby" Otčenáša - akonáhle sme si raz začali týchto vecí všímať - rýchlo pochopíme, o čom je tu reč. Lebo čo iného by mala znamenať prosba o posvätenie mena, o príchod kráľovstva či o pôsobnosť vôle, než, že modliaci sám svojou modlitbou k uskutočneniu prosieb prispieva? Podobne je tomu aj s nasledujúcimi veršami. Pri takomto pohľade na vec môžeme vnímať duchovnú realitu a účinnosť modlitby. S Otčenášom je spätá nesmierna sila; sila, ktorá pochádza od samotného Krista a ktorá v slovách Otčenáša žije dnes práve tak, "ako na počiatku dní". Táto sila, ktorá pôsobí a prejavuje sa, keď sa modlíme s vážnosťou a "v Kristovom mene", teda vo vnútornom spojení s Ním.

Kto začne zbierať skúsenosti na tomto poli, dopracuje sa postupne tiež k pochopeniu hovorenej bohoslužby, všetkého slová náboženského kultu. Aj v ňom pôsobí ona tajomná sila, ktorá mení slovo v čin, v bezprostrednej udalosti; v modlitbe a kulte žije sila realizácie a manifestácie slova.

V evanjeliách, ale i v Starom Zákone nachádzame veľa poukazov na tvorivú silu slova; už v knihe Genesis stojí "I povedal Boh: Buď svetlo! A bolo svetlo". V žalme 33 sa dočítame "Čo On povie, stane sa", podobná nálada na nás dýcha i zo žalmu 147. Prológ Jánovho evanjelia lapidárne hovorí: "Všetko skrze neho (Slovo) povstalo, a bez neho nepovstalo nič, čo povstalo." V prvej kapitole Lukášovho evanjelia nehovorí anjel Márii "nebude nemožné u Boha žiadne slovo", ako prekládajú Kraličkí, ale "žiadne slovo od Boha nebude zbavené sily". A konečne Kristus môže povedať: "Slová moje nepominú". To platí o Božom slove. V modlitbe a v kulte sa však aj my, ľudia, môžeme cítiť - úmerne svojej ľudskej nedokonalosti - pojatí v Božie slovo a môžeme na ňom získať svoj podiel. Modliť sa teda znamená spolutvoriť s Bohom na príprave budúcnosti ľudstva.